

Rapport

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de vreemdelingenpolitie op 19 oktober 2006 zijn mobiele telefoon in beslag heeft genomen, de gegevens uit de telefoon heeft uitgelezen en deze gegevens aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft verstrekt tijdens zijn verblijf in het Terugkeercentrum. Verzoeker klaagt er vervolgens over dat de vreemdelingenpolitie zijn telefoon pas op 16 november 2006 aan hem heeft teruggegeven.

Beoordeling

Algemeen

1. Verzoeker was als afgewezen asielzoeker geplaatst in het toenmalige Vertrekcentrum te Ter Apel in het kader van zijn vertrek uit Nederland naar zijn land van herkomst. Op 19 oktober 2006 nam een medewerker van de vreemdelingenpolitie in dat centrum tijdens een zogenaamd vertrekgesprek de mobiele telefoon van verzoeker in c.q. in beslag om gegevens uit te lezen ten behoeve van onderzoek naar zijn identiteit en nationaliteit.

In het Rapport vertrekgesprek 3 (fase 2), van de IND, Project Terugkeer, is daarvan als volgt verslag gedaan:

(...)

"De casemanager legt betrokkene uit hoe de procedure verder zal verlopen. Omdat betrokkene in de voorgaande periode van 4 weken Nederland niet heeft verlaten, is betrokkene geplaatst in het vertrekcentrum. In het VC heerst een bepaald regime. U krijgt een meldplicht opgelegd. De verblijfsduur in het VC is 12 weken. Indien het vertrek van betrokkene niet binnen die periode is gerealiseerd, wordt de maatregel in het VC beëindigd en wordt betrokkene geplaatst in het Uitzetcentrum of een Huis van Bewaring.

(...)

VP; U heeft een mobieltje?

Ja

VP; Mag ik die hebben

Ja

VP; U krijgt zodadelijk een ontvangsbewijs van mij

Maar ik heb mijn telefoon nodig want ik ga naar mijn advocaat.

COA; U kunt ook hier bellen indien u moet bellen.

VP; Nadat we de telefoon hebben uitgelezen krijgt u de telefoon terug."

(...)

2. Bij brief van 23 oktober 2006 verzocht verzoekers advocaat de vreemdelingenpolitie om haar te informeren over de juridische grondslag van de inbeslagname van verzoekers mobiele telefoon en haar in het bezit te stellen van het besluit tot inbeslagname, het verslag van bevindingen en andere relevante stukken. Tevens verzocht de advocaat de vreemdelingenpolitie om de mobiele telefoon zo spoedig mogelijk aan verzoeker terug te geven. De vreemdelingenpolitie gaf hierop een telefonische reactie.

Op 26 oktober 2006 werden de gegevens van de telefoon uitgelezen, waarvan proces-verbaal werd opgemaakt. De uitgelezen gegevens werden besproken met de casemanager van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Op 16 november 2006 gaf de vreemdelingenpolitie de mobiele telefoon terug aan verzoeker, nadat de onderzoeksresultaten in een zogenaamd tussengesprek met verzoeker aan de orde waren gesteld.

3. In reactie op haar brief van 23 november 2006 informeerde de vreemdelingenpolitie verzoekers advocaat bij brief van 29 november 2006 over de juridische grondslag en het doel van de inbeslagname.

Hierop gaf de advocaat bij brief van 18 december 2006 haar reactie. Tevens maakte zij bezwaar tegen de inbeslagname, het uitlezen van de telefoon, het eerst op 16 november 2006 aan verzoeker retourneren van de telefoon en het niet verstrekken van de door haar verzochte nadere informatie. Tenslotte verzocht zij om verzoeker te compenseren voor de door hem geleden schade.

Omdat een reactie hierop uitbleef, diende zij op 13 februari 2007 een klacht in bij Afdeling Klachtenbemiddeling van de regiopolitie Groningen.

4. Op 27 april 2007 bracht de Klachtencommissie voor de politieregio Groningen advies uit aan de korpsbeheerder, de burgemeester van Groningen. De korpsbeheerder nam het advies van de klachtencommissie over. Bij brief van 21 mei 2007 verklaarde hij de klacht gegrond ten aanzien van het niet schriftelijk beantwoorden van de brief van de advocaat d.d. 18 december 2006 en het niet verstrekken van kopieën van gevraagde stukken, en ongegrond wat betreft de duur van de inname van het telefoontoestel.

5. Vervolgens verzocht verzoekers advocaat bij brief van 26 juni 2007 de klachtencommissie zich alsnog uit te laten over de overige klachtonderdelen - het innemen van de mobiele telefoon, het uitlezen van de gegevens en het aan derden verstrekken van die gegevens -, aangezien er geen voor bezwaar vatbare beslissingen waren genomen. De vreemdelingendienst had aangegeven dat dat bij nader inzien niet mogelijk was.

Op 19 november 2007 bracht de klachtencommissie advies uit over de overige drie klachtonderdelen. De korpsbeheerder nam het advies van de klachtencommissie onverkort over. Bij brief van 14 december 2007 verklaarde hij de klacht ongegrond.

6. Aangezien verzoeker zich hiermee niet kon verenigen diende zijn gemachtigde een klacht in bij de Nationale ombudsman.

I. Ten aanzien van het in beslag nemen van verzoekers mobiele telefoon, uitlezen van de gegevens en het doorgeven daarvan aan de IND

Bevindingen

Visie van de korpsbeheerder

1. In de klachtafhandelingsbrief (van 14 december 2007) gaf de korpsbeheerder onder meer aan dat de klacht betrekking had op onderzoekshandelingen verricht in het kader van het Project Terugkeer. Doel van het project was de terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar het land van herkomst. Binnen dat project waren er verschillende fasen. Verzoeker bevond zich in fase 2 toen zijn telefoon werd ingenomen. In die fase waren de te nemen maatregelen erop gericht om uiteindelijk tot uitzetting van de vreemdeling over te kunnen gaan wanneer deze niet op vrijwillige basis was teruggekeerd naar het land van herkomst. Daartoe bevond verzoeker zich in het Vertrekcentrum. Zijn feitelijke vertrek dan wel zijn uitzetting werd aldaar voorbereid. In het kader daarvan werden onderzoekshandelingen verricht naar zijn identiteit en de benodigde reisdocumenten. Omdat van vrijwillige terugkeer van verzoeker geen sprake was, was de vreemdelingenpolitie op basis van artikel 6.1 van het Vreemdelingenbesluit 2000 (Vb 2000) en artikel 6.1 van het Voorschrift Vreemdelingen 2000 (VV 2000, zie Achtergrond, onder 1 en 3) bevoegd alle benodigde handelingen te verrichten.

Volgens de korpsbeheerder was de vreemdelingenpolitie op grond daarvan bevoegd de telefoon van verzoeker in te nemen. De telefoongegevens konden dienen om de identiteit van verzoeker en zijn land van herkomst vast te stellen. Bovendien was er sprake van vrijwillige afgifte van de telefoon door verzoeker. Daarbij was niet de indruk ontstaan dat verzoeker onder druk was gezet om de telefoon af te staan. Dit temeer, daar niet was gebleken dat zijn hulpverlener daartegen bezwaar had gemaakt. Het sprak bovendien voor zich dat de telefoon niet meteen werd teruggegeven toen zijn gemachtigde daarom verzocht. Er was niet gebleken van onbehoorlijk handelen van de medewerker van vreemdelingenpolitie. De klacht met betrekking tot de onrechtmatigheid van het innemen van de telefoon was volgens de korpsbeheerder dan ook ongegrond.

Aangezien de telefoon rechtmatig was ingenomen, was de vreemdelingenpolitie op grond van genoemde argumenten bevoegd tot uitlezing van de telefoongegevens. Uit geen enkel voorschrift blijkt dat verzoeker toestemming had moeten verlenen voor het uitlezen van de

telefoongegevens. Uitlezing van de gegevens had tot doel de identiteit van verzoeker en zijn land van herkomst vast te stellen. Ook in zoverre was er geen sprake van onbehoorlijk handelen door de vreemdelingenpolitie. De korpsbeheerder achtte de klacht op dit punt eveneens ongegrond.

Het Project Terugkeer in Vertrekcentrum was een samenwerkingsverband van onder meer de IND, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en de Vreemdelingenpolitie. De samenwerking was gericht op het uitzetten van vreemdelingen die geen wettelijk recht meer hadden om in Nederland te verblijven. Door het verschaffen van de uitgelezen informatie uit de telefoon aan de casemanager van de IND werd uitvoering gegeven aan deze samenwerking, aldus de korpsbeheerder. Van onbehoorlijk handelen door de medewerker van de vreemdelingenpolitie was dan ook geen sprake. De korpsbeheerder achtte dit klachtonderdeel eveneens ongegrond.

2. In reactie op de klacht bracht de korpsbeheerder (bij brief van 9 juli 2008) nog naar voren dat de bevoegdheid tot het uitlezen van de telefoongegevens was gebaseerd op artikel 6.1 Vb 2000 en artikel 6.1 VV 2000, zoals naar voren kwam uit een advies van de juridische afdeling van de regiopolitie Groningen.

De korpsbeheerder benadrukte dat er sprake was van vrijwillige afgifte van de telefoon van verzoeker. Dat hij nadien via zijn gemachtigde om teruggave van de telefoon verzocht, deed daar volgens hem niet aan af. Verder gaf de korpsbeheerder aan dat de telefoon aan stond en daarom niet door middel van een pincode hoefde te worden geactiveerd. De korpsbeheerder achtte de klacht dan ook ongegrond.

Bij zijn beantwoording van vragen van de Nationale ombudsman verwees de korpsbeheerder nog naar het Handboek Project Terugkeer van de Projectdirecteur Terugkeer van de IND van oktober 2005 (zie Achtergrond, onder 5). Dit handboek werd nadien toegezonden met de mededeling dat het vertrekcentrum in Ter Apel niet meer bestond en het handboek niet meer door de vreemdelingenpolitie Groningen werd gebruikt.

Visie van verzoeker

3. In het verzoekschrift aan de Nationale ombudsman (van 15 januari 2008) gaf verzoekers gemachtigde onder meer aan dat in het Project Terugkeer, zoals ook neergelegd in het Handboek Project Terugkeer, uitgangspunt was dat de "vreemdeling zelf verantwoordelijk is voor het organiseren van zijn of haar terugkeer. Vanuit het project zal alles in het werk worden gesteld om de vreemdeling bij terugkeer te faciliteren". Verzoeker verbleef in de tweede fase van het project in het vertrekcentrum. De IND, COA de vreemdelingenpolitie en het IOM voerden gesprekken met hem. Het verblijf in het vertrekcentrum duurde maximaal acht of twaalf weken. Het verblijf in het vertrekcentrum geschiedde op vrijwillige basis. In het vertrekcentrum gold een dagelijkse meldplicht bij de vreemdelingenpolitie "om

de beheersbaarheid te garanderen en ervoor te zorgen dat de vreemdeling beschikbaar was voor vertrekgesprekken". De samenwerking van de verschillende instanties was niet gericht op het uitzetten van vreemdelingen, zoals de korpsbeheerder stelt, maar op het intensief begeleiden van de vreemdeling bij terugkeer.

Verzoeker verbleef in het vertrekcentrum met als doel vrijwillig terug te keren. Hij werkte mee aan zijn terugkeer. Het is gemachtigde dan ook niet duidelijk hoe de klachtencommissie/korpsbeheerder tot het oordeel kwam dat er geen sprake was van vrijwillige terugkeer van verzoeker.

Tijdens een vertrekgesprek werd verzoeker door de medewerker van de vreemdelingenpolitie gevraagd of hij een mobieltje had. Hierop antwoordde verzoeker bevestigend. Hij is volgens de gemachtigde bang gemaakt in dit gesprek en heeft dan ook onder druk in eerste instantie gezegd dat de medewerker van de vreemdelingenpolitie zijn mobieltje mocht hebben. Onmiddellijk daarna had verzoeker echter aangegeven dat hij deze niet mocht hebben. De gemachtigde verwees naar de verschillende stukken van de vreemdelingenpolitie. Hieruit blijkt dat geen sprake is geweest van vrijwillige afgifte.

Ook heeft de vreemdelingenpolitie geen duidelijkheid kunnen geven over de juridische grondslag van de inbeslagname, zoals dit genoemd is. Evenmin is verzoeker van tevoren meegedeeld dat de telefoon zou worden uitgelezen ten behoeve van identiteitsonderzoek. Volgens de gemachtigde heeft verzoeker ook geen toestemming gegeven om de telefoon uit te lezen. Dit is niet terug te lezen in het gespreksverslag.

Verder stelt de gemachtigde dat de door de vreemdelingenpolitie opgegeven (wets)artikelen niet als juridische grondslag kunnen dienen voor het in beslag nemen van verzoekers mobiele telefoon tijdens zijn verblijf in het vertrekcentrum. De genoemde artikelen uit het Vreemdelingenbesluit en het Vreemdelingenvoorschrift betreffen bevoegdheden met betrekking tot uitzetting. Verzoeker is echter niet uitgezet, noch is een poging daartoe ondernomen. Evenmin was er in het kader van toezichtbevoegdheden de bevoegdheid tot het doorzoeken van zaken en was verzoeker niet staande gehouden op grond van de Vreemdelingenwet (zie Achtergrond, onder 2).

De inbeslagname van verzoekers mobiele telefoon was volgens de gemachtigde dan ook onrechtmatig. Zij verwees naar een uitspraak van de Vreemdelingenkamer van de rechtbank 's-Gravenhage, nevenzittingsplaats Utrecht, van 10 september 2008. Daarin wordt onder meer het uitlezen van een mobiele telefoon een ongerechtvaardigde inbreuk op de persoonlijke levenssfeer in de zin van artikel 8 EVRM geacht.

Volgens de gemachtigde heeft verzoeker ook nimmer een ontvangstbewijs van de inname van zijn mobiele telefoon ontvangen. In het dossier bevindt zich een ongedateerde afstandsverklaring, waar geen handtekening van verzoeker op staat. Weliswaar staat in een proces-verbaal van bevindingen dat de medewerker van de vreemdelingenpolitie een

afstandsverklaring had opgemaakt, maar het (naderhand) opmaken van een ongedateerde verklaring, die bovendien niet door verzoeker was ondertekend, maakt de handeling niet rechtmatig. Wel is er een ontvangstbewijs van de teruggave op 16 november 2006 in het dossier.

Volgens de gemachtigde was ook sprake van een onjuiste indruk dat verzoeker niet onder druk was gezet om zijn telefoon af te staan. Temeer niet, daar zij bij brief van 23 oktober 2006 expliciet verzocht om de telefoon aan verzoeker te retourneren.

Het uitlezen van gegevens uit verzoekers telefoon is volgens de gemachtigde in strijd met de Grondwet en de privacywetgeving. Bij het uitlezen van gegevens van de telefoon gaat het om de verwerking van (privacygevoelige) persoonsgegevens waarop de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) van toepassing is. Verzoeker heeft geen ondubbelzinnige toestemming verleend voor het verwerken van zijn persoonsgegevens. De door de vreemdelingenpolitie en de korpsbeheerder gegeven rechtvaardiging voor het uitlezen van de gegevens aangezien de inbeslagname rechtmatig was, is volgens de gemachtigde dan ook niet juist. Het uitlezen van de gegevens uit verzoekers telefoon was onrechtmatig.

Verder waren de uitgelezen gegevens ten onrechte aan de IND verstrekt. Het verstrekken van gegevens aan derden is in strijd met de privacywetgeving. De door de vreemdelingenpolitie eerder gestelde bevoegdheid ziet op het verstrekken van gegevens betreffende de verblijfspositie van de vreemdelingen aan een bestuursorgaan ten behoeve van de toekenning "van verstrekkingen, voorzieningen, uitkeringen, ontheffingen of vergunningen". Dit biedt de vreemdelingenpolitie dus geen bevoegdheid de gegevens aan de IND te verstrekken, aldus de gemachtigde. Evenmin heeft de vreemdelingenpolitie op grond van de Wbp de bevoegdheid gegevens te verstrekken aan de IND. Het verstrekken van de uitgelezen gegevens aan de IND vormde volgens de gemachtigde dan ook een ernstige inbreuk op de privacy van verzoeker en was onrechtmatig.

Beoordeling

4. Verzoeker klaagt erover dat zijn mobiele telefoon door de vreemdelingenpolitie in het vertrekcentrum in beslag is genomen, de gegevens hieruit zijn uitgelezen en zijn doorgegeven aan de IND.

5. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd (zie Achtergrond, onder 4). Bij het uitlezen van gegevens uit een mobiele telefoon en het verstrekken daarvan aan derden dient dit recht te worden gerespecteerd.

Dit betekent dat de overheid, in dit geval de vreemdelingenpolitie, gegevens uit een mobiele telefoon niet zonder medeweten en toestemming van de betrokkene mag uitlezen en verstrekken aan derden. Het uitlezen en verstrekken van dergelijke gegevens tegen de wil van betrokkenen is te beschouwen als een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en behoeft dus een wettelijke grondslag.

6. Verzoekers mobiele telefoon is op 26 oktober 2006 op het Vertrekcentrum te Ter Apel ingenomen door de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie. Doel hiervan was om de gegevens uit zijn telefoon uit te lezen in het kader van het onderzoek naar zijn identiteit en nationaliteit, en deze gegevens door te geven aan de IND met het oog op verzoekers vertrek c.q. uitzetting. Vervolgens is verzoekers mobiele telefoon uitgelezen. Het resultaat hiervan is door de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie besproken met de casemanager van de IND. Ook zijn verzoeker in een (tussen)gesprek op 16 november 2006 naar aanleiding van de uitgelezen gegevens vragen gesteld.

Volgens de korpsbeheerder was de vreemdelingenpolitie bevoegd om verzoekers mobiele telefoon in te nemen en bovendien had verzoeker zijn mobiele telefoon vrijwillig afgegeven. Verzoeker betwist beide punten.

7. Anders dan de korpsbeheerder is de Nationale ombudsman van oordeel, dat de artikelen 6.1 Vreemdelingenbesluit 2000 en 6.1, eerste lid, Vreemdelingenvoorschrift 2000 de vreemdelingenpolitie geen bevoegdheid bieden voor het innemen van, en met name niet voor het uitlezen van gegevens uit een mobiele telefoon en het verstrekken daarvan aan een andere instantie, zoals in dit geval de IND.

Het uitlezen en doorgeven van gegevens uit een mobiele telefoon betreffen het recht op eerbieding van de persoonlijke levenssfeer. Slechts indien er een wettelijke grondslag is, kan inbreuk worden gemaakt op dit recht op privacy. In de Vreemdelingenwet 2000 (Vw 2000) is alleen in artikel 50, vijfde lid (zie Achtergrond, onder 2) een wettelijk grondslag gegeven voor het doorzoeken van zaken, waaronder een mobiele telefoon, van de opgehouden persoon, d.w.z. een persoon die op grond van een redelijk vermoeden van illegaal verblijf is staande gehouden (artikel 50, eerste lid) en vervolgens is opgehouden (artikel 50, tweede lid).

Verzoeker was geplaatst in het toenmalige Vertrekcentrum, waar voor hem een dagelijkse meldplicht (vrijheidsbeperkende maatregel) gold. Verzoeker was dan ook geen opgehouden persoon in de zin van artikel 50, vijfde lid, Vw 2000. Dat hij in het Vertrekcentrum verbleef ter voorbereiding van zijn feitelijke vertrek dan wel zijn uitzetting en geen sprake was van vrijwillige terugkeer, maakt het voorgaande niet anders.

De door de korpsbeheerder genoemde artikelen uit het Vreemdelingenbesluit en het Vreemdelingen Voorschrift bieden dan ook geen wettelijk basis voor een inbreuk op verzoekers recht op privacy met betrekking tot gegevens uit zijn mobiele telefoon.

8. Dit kan slechts anders zijn wanneer verzoeker ondubbelzinnig toestemming heeft gegeven voor het uitlezen van die gegevens en het doorgeven daarvan aan de IND.

Ook al zou het juist zijn dat verzoeker zijn mobiele telefoon vrijwillig heeft afgegeven aan de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie, zoals de korpsbeheerder stelt, dan blijkt uit geen enkel stuk dat verzoeker toestemming heeft gegeven voor het uitlezen van zijn mobiele telefoon en het doorgeven van de uitgelezen gegevens aan de IND.

In het verslag van het Terugkeergesprek van 19 oktober 2006 staat slechts vermeld dat verzoeker was meegedeeld dat zijn mobiele telefoon zou worden uitgelezen. Uit dit verslag blijkt niet dat hem om toestemming hiervoor was gevraagd. Verder blijkt uit de ongedateerde afstandsverklaring (zie Achtergrond, onder 4.) slechts dat verzoeker zijn mobiele telefoon afstond, waarbij zijn handtekening ontbrak, terwijl uit die afstandsverklaring op geen enkele wijze naar voren komt voor welk doel verzoeker zijn mobiele telefoon heeft afgestaan. Evenmin blijkt uit die afstandsverklaring dat verzoeker toestemming heeft gegeven om de gegevens uit zijn mobiele telefoon uit te lezen, laat staan om deze gegevens door te geven aan de IND.

De Nationale ombudsman is dan ook van oordeel dat niet is gebleken dat verzoeker toestemming heeft gegeven voor het uitlezen van de gegevens uit zijn mobiele telefoon en het doorgeven daarvan aan de IND.

Nu een wettelijk basis ontbrak en verzoeker evenmin ondubbelzinnig toestemming heeft gegeven voor het uitlezen en doorgeven van gegevens uit zijn mobiele telefoon, is gehandeld in strijd met het vereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op eerbieding van de persoonlijke levenssfeer, dienen te worden gerespecteerd. Daarmee is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het pas op 16 november 2006 teruggeven van de mobiele telefoon

Bevindingen

1. Op 16 november 2006 gaf de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie de mobiele telefoon terug aan verzoeker.

Visie van de korpsbeheerder

2. De korpsbeheerder gaf in de klachtafhandelingsbrief (van 21 mei 2007) aan dat de inname van verzoekers telefoon heeft geduurd van 19 oktober 2006 tot 16 november 2006; het onderzoek aan de telefoon werd afgesloten op 30 oktober 2006. Deze termijn voor het uitlezen van de telefoon was niet onredelijk lang. Het onderzoek naar de identiteitsgegevens van verzoeker was nog niet afgesloten en de betrokken medewerker

van de vreemdelingenpolitie wilde daarvoor de beschikking houden over verzoekers mobiele telefoon. Dit is een steekhoudend argument, aldus de korpsbeheerder. Na het onderzoek werd de telefoon op 16 november 2006 weer aan verzoeker teruggegeven.

Het op 16 november 2006 geplande gesprek had aanleiding kunnen geven tot een nader onderzoek aan de telefoon. De werkwijze van de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie was dan ook niet onzorgvuldig of onprofessioneel. De korpsbeheerder verklaarde de klacht over de duur van de inname van de mobiele telefoon ongegrond.

In reactie op de klacht bracht de korpsbeheerder (bij brief van 9 juli 2008) naar voren dat het onderzoek met het uitlezen van de gegevens nog niet was afgerond en dat de onderzoeksresultaten in het gesprek van 16 november 2006 aan de orde werden gesteld. De antwoorden in dat gesprek hadden aanleiding kunnen geven tot nader onderzoek aan de telefoon. De korpsbeheerder achtte het onder de gegeven omstandigheden gerechtvaardigd dat de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie de telefoon van verzoeker tot dit gesprek van 16 november 2006 onder zich hield. De korpsbeheerder achtte de klacht op dit punt ongegrond.

Visie van verzoeker

3. Verzoekers gemachtigde gaf in het verzoekschrift aan de Nationale ombudsman (van 15 januari 2008) onder meer aan dat het onderzoek aan de mobiele telefoon op 30 oktober 2006 was afgerond. In de twee weken daarna was de telefoon niet nader onderzocht. Indien aanvullende informatie van verzoeker nodig was geweest, dan had hem daar om kunnen worden gevraagd. Hij had immers een meldplicht. Ook was het mogelijk, aldus de gemachtigde, om verzoeker eerder uit te nodigen voor een gesprek dan op 16 november 2006. Het niet kunnen beschikken over zijn mobiele telefoon was voor verzoeker een grote inbreuk op zijn leven. Hij kon geen contact meer onderhouden met zijn vriendin, zijn vrienden of zijn advocaat.

Beoordeling

4. Verzoeker klaagt er verder over dat de vreemdelingenpolitie zijn telefoon pas op 16 november 2006 aan hem heeft teruggegeven.

5. Ten behoeve van onderzoek naar verzoekers identiteit en nationaliteit was zijn mobiele telefoon ingenomen om gegevens hieruit uit te lezen. In verband met dit onderzoek was zijn mobiele telefoon ingehouden.

Zoals hiervoor onder 9 overwogen, ontbrak een wettelijk basis voor dit onderzoek van de mobiele telefoon en evenmin had verzoeker ondubbelzinnig toestemming gegeven hiervoor. Daarmee was dit onderzoek in strijd met het recht op eerbieding van de

persoonlijke levenssfeer. Dientengevolge was het door de vreemdelingenpolitie van 19 oktober 2006 tot 16 november 2006 ingenomen houden van verzoekers mobiele telefoon eveneens in strijd met het vereiste van respect voor dit grondrecht.

Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de vreemdelingendienst van het regionale politiekorps Groningen te Groningen, is gegrond wegens schending van het vereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op eerbieding van de persoonlijke levenssfeer, dienen te worden gerespecteerd.

Onderzoek

Op 17 januari 2008 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer B., ingediend door mevrouw mr. N.B. Swart, advocaat te Groningen, met een klacht over een gedraging van de vreemdelingendienst van het regionale politiekorps Groningen te Groningen.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Groningen, de burgemeester van Groningen, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Tevens werd de korpsbeheerder een aantal specifieke vragen gesteld.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De korpsbeheerder deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. Verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Klachtafhandelingsbrief van de korpsbeheerder d.d. 21 mei 2007

Klachtafhandelingsbrief van de korpsbeheerder d.d. 14 december 2007, met als bijlage het advies van de klachtencommissie van 19 november 2007

Verzoekschrift van de gemachtigde d.d. 15 januari 2008

Reactie op de klacht van de korpsbeheerder d.d. 9 juli 2008

Nadere reactie van de korpsbeheerder met antwoorden op vragen d.d. 2 september 2008, met als bijlage de brief van de Projectleider Vreemdelingenpolitie d.d. 26 augustus 2008

Handboek Project Terugkeer, Stafdirectie Coördinatie Vreemdelingenketen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), van oktober 2005, toegezonden door de regio-politie Groningen bij brief van 6 oktober 2008

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Vreemdelingenbesluit 2000

Artikel 6.1

"Onze Minister is bevoegd om, bij de uitoefening van zijn bevoegdheid tot uitzetting als bedoeld in artikel 63, tweede lid van de Wet alle daartoe benodigde handelingen te verrichten."

2. Vreemdelingenwet 2000

Artikel 50, eerste, tweede en vijfde lid

"1. De ambtenaren belast met de grensbewaking en de ambtenaren belast met het toezicht op vreemdelingen, zijn bevoegd, hetzij op grond van feiten en omstandigheden die, naar objectieve maatstaven gemeten, een redelijk vermoeden van illegaal verblijf opleveren hetzij ter bestrijding van illegaal verblijf na grensoverschrijding, personen staande te houden ter vaststelling van hun identiteit, nationaliteit en verblijfsrechtelijke positie. Degene die stelt Nederlander te zijn, maar dat niet kan aantonen, kan worden onderworpen aan de dwangmiddelen als bedoeld in het tweede en vijfde lid. Bij algemene maatregel van bestuur worden de documenten aangewezen waarover een vreemdeling moet beschikken ter vaststelling van zijn identiteit, nationaliteit en verblijfsrechtelijke positie.

2. Indien de identiteit van de staande gehouden persoon niet onmiddellijk kan worden vastgesteld, mag hij worden overgebracht naar een plaats bestemd voor verhoor. Hij wordt aldaar niet langer dan gedurende zes uren opgehouden, met dien verstande, dat de tijd tussen middernacht en negen uur voormiddags niet wordt meegerekend

5. De in het eerste lid bedoelde ambtenaren zijn bevoegd de opgehouden persoon aan diens kleding of lichaam te onderzoeken, alsmede zaken van deze persoon te doorzoeken."

Artikel 63, eerste en tweede lid

"1. De vreemdeling die geen rechtmatig verblijf heeft en die niet binnen de bij deze wet gestelde termijn Nederland uit eigen beweging heeft verlaten, kan worden uitgezet.

2. Onze Minister is bevoegd tot uitzetting."

3. Vreemdelingenvoorschrift 2000

Artikel 6.1, eerste lid

"De ambtenaren belast met de grensbewaking of met het toezicht op vreemdelingen zijn bevoegd tot uitzetting over te gaan en daartoe alle benodigde handelingen te verrichten."

4. Afstandsverklaring

Afstandsverklaring, ongedateerd, op naam van verzoeker, met de verklaring: "doet hierbij vrijwillig afstand van: 1 mobiele telefoon, merk Nokia, hetgeen aan betrokkene zal worden teruggegeven". Ondertekend door de betrokken medewerker van de vreemdelingenpolitie. Bij verzoekers naam ontbreekt een handtekening.

5. Bepalingen inzake privacy

5.1. Artikel 10, eerste lid, van de Grondwet:

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer."

5.2. Artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM):

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is

in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

5.3. Artikel 17, eerste lid, van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR):

"Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam."

6. Handboek Project Terugkeer, versie 3.0, Stafdirectie Coördinatie Vreemdelingenketen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), van oktober 2005

In het Handboek Project Terugkeer staat onder meer vermeld dat bij de uitvoering van het project waren betrokken: het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), de Vreemdelingenpolitie (VP), de gemeenten, de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en de Stafdirectie Coördinatie Vreemdelingenketen (SCV).

Doelstelling van dit project was het door en in samenwerking met de ketenpartners, op projectmatige wijze (door middel van casemanagement) bewerkstelligen van de vrijwillige of desnoods gedwongen terugkeer van (een nader bepaalde groep) uitgeprocedeerde asielzoekers.

Tot de doelgroep behoorden uitgeprocedeerde asielzoekers die hadden aangegeven zelfstandig te willen vertrekken.

Uitgangspunten waren onder meer:

- De vreemdeling is zelf verantwoordelijk voor het organiseren van zijn of haar terugkeer. Vanuit het project zal alles in het werk worden gesteld om de vreemdeling bij terugkeer te faciliteren.
- Het bewegen van de vreemdeling tot zelfstandige terugkeer d.m.v. het voeren van vertrekgesprekken en het maken van een vertrekplan.
- Indien de benodigde reis- en verblijfsdocumenten worden verkregen, vindt zo snel mogelijk (zelfstandig) vertrek of uitzetting plaats.
- Het is te allen tijde mogelijk om over te gaan tot plaatsing in bewaring door de vreemdelingenpolitie.

Het individuele traject dat een uitgeprocedeerde asielzoeker binnen het project doorliep, was opgedeeld in vier fases. Fase 2 bestond uit verblijf en vertrekfacilitering in het vertrekcentrum gedurende (maximaal) 8 of 12 weken. In deze fase werden met de vreemdeling vertrekgesprek drie en vier gehouden. In fase 1 (nood)opvang buiten het vertrekcentrum werden de vertrekgesprekken een en twee gevoerd.

Het vertrekgesprek was een gesprek onder regie van de casemanager van de IND, in samenwerking met een vertegenwoordiger van het COA en de vreemdelingenpolitie. Deze laatste was aanwezig bij vertrekgesprek twee, drie en vier. Het COA en de vreemdelingenpolitie hadden in de gesprekken een ondersteunende rol.

In vertrekgesprek drie werden de vorderingen besproken in het vertrekplan, acties uitgezet bij de vreemdeling en vervolgsafspraken gemaakt. Het faciliteren van de vreemdeling, bestond in het vergezellen van de vreemdeling bij presentatie ambassade/consulaat, doorverwijzing naar het IOM, uitvoeren identiteitsonderzoek door de vreemdelingenpolitie, knelpunten bespreekbaar maken en waar mogelijk verhelpen. In vertrekgesprek vier kwam de voortgang van deze aspecten aan de orde en werd mededeling gedaan over vervolgsacties, waaronder bijvoorbeeld het opleggen van de vrijheidsontnemende maatregel van vreemdelingenbewaring.

Doel van het verblijf in het vertrekcentrum was om het vertrek alsnog te realiseren, indien dit in fase 1 niet was gelukt; hetzij door middel van zelfstandig vertrek, hetzij door middel van uitzetting. Het verblijf in een vertrekcentrum was een maatregel om het vertrek van de vreemdeling uit Nederland te effectueren.

Het beheer van het vertrekcentrum was in handen van het COA. De inrichting en het regiem van een vertrekcentrum verschilde niet veel van de inrichting van een regulier asielzoekerscentrum (AZC). Een belangrijk verschil was de dagelijkse meldplicht (vrijheidsbeperkende maatregel) die de vreemdeling op het vertrekcentrum kreeg opgelegd. Deze maatregel van toezicht diende naast het bieden van onderdak, de beheersbaarheid en leefbaarheid op het vertrekcentrum en om ervoor te zorgen dat de vreemdeling beschikbaar was voor vertrekgesprekken. Het zich bij herhaling niet houden aan de opgelegde meldplicht kon leiden tot beëindiging van het verblijf in het vertrekcentrum. Altijd werd getoetst of betrokkene in vreemdelingenbewaring kon worden gesteld.

Wanneer er zicht op uitzetting was kon te allen tijde besloten worden de vreemdeling in vreemdelingenbewaring te nemen. Verblijf in vreemdelingenbewaring werd gekenmerkt als fase 3.

Het Project Terugkeer was op 1 juli 2004 gestart en per 1 mei 2007 beëindigd.